

Saksnr: 201904656

Oslo, 21.12.2023

Oslo kommune, ved Byrådsavdeling for byutvikling
postmottak@byr.oslo.kommune.no

kopi: OOFs medlemsorganisasjoner, Byrådsavdeling for miljø og samferdsel, Bymiljøetaten

Høringsuttalelse til:

KOMMUNEPLANENS AREALDEL – OSLO MOT 2040

Oslo og Omland Friluftsråd (OOF) er paraplyorganisasjon 41 medlemsorganisasjoner og 14 medlemskommuner i Oslo og Viken, deriblant Oslo kommune. Vårt hovedformål er å ivareta natur og friluftsliv i regionen.

Oslo og omland friluftsråd (OOF), er godt fornøyd med den vekt byrådet legger på naturmangfold i kommunen. Samtidig mener OOF at forslaget til kommuneplan bør styrke sin vektlegging av folkehelse, friluftsliv, og behovet for god og skånsom tilrettelegging i byggesonen og Marka. Kommuneplanens arealdel bør også styrkes på sikring av grøntstruktur. På bakgrunn av dette har OOF følgende hovedmerknader til planforslaget:

- **OOF mener at kommunen må benytte Kartlagte og verdsatte friluftslivsområder som et temakart til kommuneplanen (se 1.2).**
- **OOF mener at fysisk aktivitet, friluftsliv og Marka kommer for svakt fram under målene for planen, og foreslår følgende tilføyelse (understreket) under målet i planforslaget på side 5: «Bolig- og stedsutviklingen skal skje med kvalitet, og sikre attraktive steder i nærmiljøene, ved fjorden og i Marka, med fokus på nabolagsverdier, grønnstruktur og vassdrag, nærmiljø, folkehelse og trygge, gode nabolag for alle, med gode muligheter for friluftsliv og fysisk aktivitet» (se 1.3).**
- **OOF mener fysisk aktivitet og friluftsliv bør vektlegges på en tydeligere måte i byutviklingen fordi slike aktiviteter er helt avgjørende for styrket folkehelse og generell trivsel (se 1.4.1).**
- **OOF mener at kommunen bør gjennomgå viktige friluftslivsområder i kommunen og sørge for at de får egnet arealformål. I sine bestemmelser for grønnstruktur bør kommunen tydeliggjøre premisset om at grønnstruktur skal være tilgjengelig for allmennheten (se 2.1).**
- **For å sikre at befolkningen har gode muligheter til å drive friluftsliv og fysisk aktivitet hele året, må det tilrettelegges for varierte friluftslivsaktiviteter i alle sesonger (eks. skøyting, aking, ballspill på løkka, sykling osv.). At et nytt leke- og rekreasjonsareal utformes for allsidig aktivitet og rekreasjon i alle sesonger, bør være en skal-bestemmelse (se 2.2).**

- **OOF mener det bør legges inn et tydeligere krav i bestemmelsene (§ 14.4a) om at det skal sikres park i områder uten trygg tilgang til rekreasjonsareal og nærturterreng (se 2.2.1).**
- **OOF mener det bør være en helhetlig turveiplanlegging i kommunen der Marka er inkludert slik at en kan se turveinettet i Marka og byggesonen i sammenheng. OOF etterlyser også helhetlige behovsanalyser som synliggjør behovene og kommunens planer for turveinettet på lang sikt (se 2.3.5).**
- **OOF ber kommunen gjøre grundigere og mer langsiktige behovsanalyser for tilrettelegging i Marka, samt utarbeide et saksgrunnlag som kan inkluderes i kommuneplanens arealdel. Mål og planlagte tilretteleggingstiltak i Marka bør være del av kommuneplanens arealdel (se 3.1).**
- **OOF mener at bestemmelsene for LNFR-områder (§ 34.1) må bli mer friluftslivsvennlige og i tråd med markaloven, slik at skånsom tilrettelegging for friluftsliv, og idrett som naturlig hører hjemme i Marka, er tillatt (se 3.2).**
- **OOF er positiv til et mer miljøvennlig skogbruk. I planforslaget foreslås en ny hensynssone naturmiljø i Marka (§ 38.3). I retningslinjene for hensynssonen foreslår kommunen en ny restriksjon på tilrettelegging for friluftsliv: «Nye landbruksveier og større nye turveier og løyper bør unngås. ...» (se 3.5).**
 - **OOF går imot § 38.3 sin retningslinje om at “... større nye turveier og løyper bør unngås”, inntil et eventuelt nytt og helhetlig faggrunnlag er fremvist.**
 - **OOF mener at dersom det skal innføres nye restriksjoner på tilrettelegging for friluftsliv i Marka, så bør innføringen bygge på en faglig begrunnelse som tilsier at restriksjonene er nødvendige for å unngå vesentlig negativ innvirkning på spredning av naturmangfold. Fagrapporten gir ingen tydelige og generelle anbefalinger om å unngå større nye turveier og løyper. OOF mener således at det mangler et godt nok faglig grunnlag for å innføre restriksjoner på tilrettelegging for turvei og løyper i den foreslåtte hensynssonen for naturmiljø.**
 - **Forslaget om hensynssone naturmiljø må konsekvensutredes før den evt. innføres, for å sikre godt faglig grunnlag, og for å sikre at hensyn til natur blir vektet opp mot hensynet til behovet for tilrettelegging for friluftsliv og fysisk aktivitet.**
- **For å unngå mulig konflikt mellom friluftsliv og drikkevannsforsyningen, mener OOF at kommunen bør vurdere aktuelle tiltak som kan bidra til å redusere faren for forurensning, (f.eks. grad av vannbehandling og bygging av toalett) (se 3.6).**

- **OOF mener at skiløyper over myrer har stor betydning for naturopplevelsen, og at forslaget til bestemmelser i kommuneplanen er for strenge. OOF mener det ikke er noen motsetning mellom ivaretagelse av myr og skiløyper, som ikke krever inngrep og minimalt av tilrettelegging (se 3.4).**

1.0 OVERORDNEDE MOMENTER

OOF er godt fornøyd med den vekt byrådet legger på naturmangfoldet i kommunen. Samtidig mener OOF at forslaget til kommuneplan bør styrke sin vektlegging av folkehelse, friluftsliv og behovet for god og skånsom tilrettelegging i byggesonen og Marka.

Dersom vi skal møte utfordringene på klima, natur, befolkningsvekst og folkehelse på en samlet måte, må vi ta vare på naturen og samtidig sørge for at innbyggernes helse og trivsel får en positiv utvikling, gjennom blant annet en systematisk politikk for fysisk aktivitet og friluftsliv for hele befolkningen.

1.1 MEDVIRKNING - GOD PROSESS FORELØPIG

OOF er svært opptatt av god medvirkning i denne typen planer. Vi har derfor i høst, i samarbeid med Forum for Natur og Friluftsliv (FNF) Oslo og Akershus, arrangert et større møte, med om lag 50 deltakere fra natur- og friluftslivsorganisasjonene i Oslo, dvs. våre medlemsorganisasjoner og Friluftslivets samarbeidsutvalg i bydelene (FSU). På dette møtet stilte *Byråd for byutvikling*, Arild Hermstad, og *Plan- og bygningsetaten*, som informerte, kommenterte og svarte på spørsmål.

Planen for medvirkning er omtalt på side 3 i planen og ser omfattende og god ut. Vi er svært godt fornøyd med høringsfristen på om lag 6 måneder. Det gir organisasjonene god tid til å gjennomføre prosessene som trengs for å kunne lage sine høringsuttalelser.

1.2 TEMAKART OM FRILUFTSLIV MANGLER

På side 4 i planutkastet er det en gjennomgang av plandokumentene for kommuneplanen. Her er det blant annet temakart for forskjellige viktige interesser som naturmiljø og kulturminner, men det mangler for friluftsliv, til tross for at det nylig er gjennomført et stort prosjekt der det er laget et slikt temakart for friluftsliv.

I 2021 hadde Oslo kommune utarbeidet temakartet, med navn *Friluftslivsområder*, etter Miljødirektoratets metodikk (M 98) for *Kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder*. I dette omfattende prosjektet, ble hele 1400 friluftslivsområder kartlagt og verdsatt ut ifra score på 13 verdsettingskriterier, som brukerfrekvens, opplevelsesverdier osv. Det ble også utarbeidet områdebeskrivelser for hvert enkelt område, der en blant annet kan lese hva områdene brukes til osv.

Prosjektet ble gjennomført som et samarbeid mellom Plan- og bygningsetaten og Bymiljøetaten på oppdrag for Byrådsavdeling for Miljø og Samferdsel. Friluftsrådene m.fl. bisto med prosjektbistand. Oslo kommune har på bakgrunn av dette et detaljert kunnskapsgrunnlag som utgangspunkt for sitt arbeid med sikring av eksisterende friluftslivsområder.

Vi mener at temakartet *Friluftslivsområder* må integreres i Kommuneplanens arealdel og omtales i tekst. Dersom temakartet faktisk skal sees til i forbindelse med plan- og byggesaksbehandling som kunnskapsgrunnlag, bør det omtales i kommuneplanens arealdel.

Men, vi har merket oss at temakartet er blitt integrert i kommunens digitale kartverktøy, planinnsyn.no. Dette er svært positivt, men kommuneplanens arealdel kan med fordel gi noen retningslinjer om at kunnskapsgrunnlaget skal sees til i plan- og byggesaksbehandling. Temakartet er dynamisk og bør oppdateres i forbindelse med rulleringen av kommuneplanens arealdel.

Vi etterlyser derfor både omtale av temakartet for friluftsliv i kommuneplanens arealdel, samt analyse og plan for å sikre at flere av de verdifulle friluftslivsområdene som allerede eksisterer i Oslo, får bedre sikring bl.a. gjennom egnet arealformål, eventuelt hensynssone Friluftsliv, med retningslinjer for prosess og tiltak i kartlagte og verdsatte friluftslivsområder.

Vi oppfordrer kommunen til å arbeide systematisk med styrking av innbyggernes tilgjengelighet til kartlagte og verdsatte friluftslivsområder i strandsonen og hundremeterskoger i nærmiljøet spesielt, inkludert på kommunens egne eiendommer.

OOF mener derfor at kommunen må benytte Kartlagte og verdsatte friluftslivsområder som et temakart til kommuneplanen.

I.3 TEMAENE FYSISK AKTIVITET, FRILUFTSLIV OG MARKA BØR FREMHEVES OG STYRKES I MÅL FOR BOLIG- OG STEDSUTVIKLING

Målene for kommuneplanen ligger i den vedtatte samfunnsplanen. På side 5 i planbeskrivelsen står det at planen skal bidra til videreutvikling av den sosialt bærekraftige hverdagsbyen, oppnåelse av nullutslippsmålene og reduksjon av klimagassutslipp, videreutvikling av Oslos hovedstadsfunksjoner og økt gjennomføring med kvalitet.

Under det første målet: *bidra til videreutvikling av den sosialt bærekraftige hverdagsbyen*, står følgende: «*Bolig- og stedsutviklingen skal skje med kvalitet, og sikre attraktive steder med fokus på nabolagsverdier, grønnstruktur og vassdrag, nærmiljø, folkehelse og trygge, gode nabolag for alle.*»

OOF mener at fysisk aktivitet, friluftsliv og Marka kommer for svakt fram under målene for planen. Vi foreslår derfor følgende tilføyelser (understreket) under målet på side 5.

«*Bolig- og stedsutviklingen skal skje med kvalitet, og sikre attraktive steder i nærmiljøene, ved fjorden og i Marka, med fokus på nabolagsverdier, grønnstruktur og vassdrag, nærmiljø, folkehelse og trygge, gode nabolag for alle, med gode muligheter for friluftsliv og fysisk aktivitet.*»

I.4 HOVEDTREKKENE I BYUTVIKLINGEN

OOF støtter hovedtrekkene for byutviklingen slik de er beskrevet på side 10 i planen, med en banebasert fortetting innenfra og ut, transformering av sammensatte områder og klimatilpasning for å håndtere et våtere og varmere klima.

Vi er godt fornøyde med at:

- naturmangfold og vegetasjon skal ivaretas og etableres.

- det skal «bygges gode og attraktive byområder, som fremmer god folkehelse og bidrar til en aldersvennlig by».
- «grønnstrukturen ivaretas gjennom arealformål og bestemmelser for vassdrag, grønnstruktur, Marka og fjorden.»

1.4.1 Friluftsliv og fysisk aktivitet bør vektlegges i større grad

OOF mener at et hovedmål og et hovedtrekk i byutviklingen må være å sikre og legge til rette for fysisk aktivitet og friluftsliv i nærområdene. Særlig i de nye fortettingsområdene, der folk skal bo tett, er det avgjørende at det er turveier, benker, parker, lekeplasser, akebakker, badeplasser, fotballbaner osv. i nærområdene.

OOF mener også at Marka og fjorden som attraktive friluftslivsområder med spesielle attraksjoner som bading, turgåing, naturopplevelse osv. må være et sentralt element for Oslos byutvikling. Disse områdene er jo i tillegg viktige nærområder for mange. Vi etterlyser blant annet en mer systematisk tilnærming til planlegging for friluftslivsaktivitet i alle deler av året, både i eksisterende boområder og i utviklingsområder.

OOF mener altså at fysisk aktivitet og friluftsliv bør vektlegges på en tydeligere måte i byutviklingen siden de er helt avgjørende virkemidler for å styrke folkehelsa og generell trivsel.

2.0 FRILUFTSLIV I BYGGESONEN

Oslo og Omland Friluftsråds mål for Oslos byggesone er å ta vare på naturmangfoldet og sikre at befolkningen, og særlig utsatte grupper, har god adgang til turveier, attraktive friluftslivsområder og uberørt natur i sine nærområder, for naturopplevelse, friluftsliv, fysisk aktivitet og bedre helse.

Av planutkastet fremgår det at byggeområdene i byen er inndelt i konsolideringsområder og utviklingsområder. Utviklingsområdene er i hovedsak i Groruddalen fra Ensjø til Haugenstua og enkeltområder rundt stasjoner i hele byen, som Skøyen, Montebello, Nydalen, Kariahaugen, Ryen, Skullerud osv. I tillegg kommer områder i sentrum som Filipstad, Marienlyst, Grønnlikaia og Oslo S. Konsolideringsområder er sentrum og resten av byen.

Byggeområdene har generelt mange gode bestemmelser om trær, blågrønn struktur, natur og sammenhengende nettverk for gående og syklende.

OOF støtter forlaget om en «grønn grense», som innebærer at 90 % av utbyggingen skal skje innenfor en grense som omfatter den tette byen, utviklingsområdene, og en 250 meter radius rundt prioriterte stasjonsnære områder.

Vi støtter også kravet om at torg/møteplasser må utgjøre minst 5 % av en utbygging når den er over 20 000 kvm.

Ellers er det flere positive punkter i fellesbestemmelsene for utviklings- og konsolideringsområdene (§ 32.1). Vi viser til at det under:

- *Byrom og kantsoner* (s. 25 i Bestemmelsene) står at; «Alle områder skal utvikles med en tydelig, differensiert og sammenhengende byroms- og blågrønn struktur. ...» og «alle gater, plasser og torg skal opparbeides med trær og annen vegetasjon ...».

- Sammenheng og forbindelser (s. 26) står at det skal «sikres et sammenhengende nett for gående og syklende» i nesten alle områdene.
- Lokalt særpreg og tidsdybde (s. 26) står at; «Eksisterende naturverdier og naturlige terrengformasjoner bør videreføres», og «eksisterende møteplasser og funksjoner som er viktige for lokalområdet bør videreføres».

2.1 STYRK ALLMENNHEITENS TILGANG TIL VIKTIGE FRILUFTSLIVSOMRÅDER

Innbyggerne har behov varierte grøntområder med ulik grad av tilrettelegging, innhold og kvaliteter. Friluftsloven gir viktige premisser for utøving av friluftsliv, men det er en kjent sak i Oslo at turgåere, badende og fiskere blir bortvist fra utmark, på privat grunn, i områder avsatt til grønnstruktur.

Viktige friluftslivsområder i Oslo er i dag avsatt til hovedformål grønnstruktur i kommuneplanens arealdel uten at det er oppgitt underformål. Det kan synes uklart for både grunneiere og innbyggere hva hovedformålet grønnstruktur innebærer i praksis for allmennhetens tilgang.

Ifølge Miljødirektoratets veileder *Planlegging av grønnstruktur i byer og tettsted* bør underformålene *turdrag, friområde* og *park* anvendes når hovedformålet er å legge til rette for friluftslivsaktiviteter, opphold og ferdsel.

Oslo kommune bør derfor vurdere om det er hensiktsmessig med en tydeliggjøring av allmennhetens rettigheter i selve bestemmelsene til grønnstruktur, og om underformål bør brukes mer aktivt.

En annen relevant problemstilling er at flere viktige friluftslivsområder er avsatt til bebyggelse og anlegg. Allmennheten vil ikke uten videre ha tilgang til slike arealer.

I rapporten *Allmennhetens tilgang til regulerte områder i byer og tettsteder*, skrevet på oppdrag for KMD, tolker juristene Nikolai K. Winge og Fredrik Holth lov og forarbeider dithen at det: «I hovedformålet grønnstruktur og underformålene ligger et rettslig premiss om at arealene skal være tilgjengelige for allmennheten. ...».

OOF mener at kommunen bør gjennomgå viktige friluftslivsområder i kommunen og sørge for at disse får egnet arealformål. I sine bestemmelser for grønnstruktur bør kommunen tydeliggjøre premisset om at grønnstruktur skal være tilgjengelig for allmennheten.

2.2 TILGANGEN TIL MELLOMSTORE OG STORE PARKER MÅ SIKRES

Det bør avsettes områder (parker) som kan brukes til friluftsliv, naturopplevelse og fysisk aktivitet for alle grupper i befolkningen, og spesielt barn, unge, eldre og personer med funksjonsnedsettelse. Trygg og enkel adkomst til grøntområder er viktig, og innbyggerne trenger areal med ulike størrelser, kvaliteter og funksjoner. Det er nødvendig med et visst areal for å sikre gode flater til arealkrevende aktiviteter som for eksempel aking og ballspill, eller større grønne areal for å oppnå den roen som opphold og ferdsel i et større grøntområde kan gi, med de positive effekter dette har for mental og fysisk helse.

Vi mener derfor at bestemmelser og retningslinjer må ivareta behovet innbyggerne har for små, mellomstore og store parker (natur- og friluftslivsområder) i utviklingsområdene. Videre bør det vurderes om det er behov for bestemmelser og eller retningslinjer som har som formål å unngå at parker i allerede etablerte boligområder får en overbelastning/underkapasitet ved fortetting.

Det bør planlegges for at barn og unge har kort vei å gå til hverdagsaktiviteter som foregår utendørs. For å sikre at befolkningen har gode muligheter til å drive friluftsliv og fysisk aktivitet hele året, må det tilrettelegges for varierte friluftslivsaktivitet i alle sesonger (eks. skøyting, aking, ballspill på løkka, sykling osv). At et nytt leke- og rekreasjonsareal utformes for allsidig aktivitet og rekreasjon i alle sesonger, bør være en skal-bestemmelse.

2.2 I Områder uten trygg tilgang til «rekreasjonsareal og nærturterreng» (park) skal sikres dette

Vi støtter intensjonen bak §14.4 a om at det «Ved utarbeidelse av planforslag i områder uten trygg tilgang til rekreasjonsareal og nærturterreng jf. Temakart T3, skal det vurderes om planen kan bidra til å sikre og tilrettelegge for areal med kvaliteter som angitt i retningslinjene».

OOF mener det bør legges inn et tydeligere krav i bestemmelsene (§ 14.4a) om at det skal sikres park i områder uten trygg tilgang til rekreasjonsareal og nærturterreng.

Bestemmelsen forplikter en til å gjøre en vurdering, men her bør det også fremkomme en tydeligere plikt til å gjøre nødvendige tiltak.

Vi kan ikke se at det å avsette areal som inngår i kategoriene det vises til i retningslinjene som «grav- og urnelund», samt «karbonrike arealer», nødvendigvis i seg selv kan bidra til å oppfylle det overordnede målet om kort og trygg gangavstand til leke- og rekreasjonsareal.

Vi støtter ambisjonen §14.4 b om å sikre eller avsette et leke- og rekreasjonsareal på minimum 5 dekar innenfor 200 meters gangavstand fra boligene/næringsvirksomhetene. Vi vil i tillegg anbefale at det legges til en bestemmelse som sikrer at det avsettes areal som gir trygg tilgang innen 500 meter til mellomstor park og trygg tilgang innen 1000 meter til en større park/nærturterreng.

Hva som bør være minimumskravet til størrelse på en mellomstor og stor park bør baseres på anbefalinger fra forskning innen folkehelse og fysisk aktivitet om hva som gir god tilgjengelighet, kvalitet og varierte funksjoner hele året. OOF antar imidlertid at en mellomstor park bør ligge på mellom 20-70 dekar, og at en stor park bør være over 90-100 dekar.

OOF mener at det er positivt at kommunen ønsker å fokusere på trygg tilgang til leke- og rekreasjonsareal, men kommuneplanen bør også ha egne mål og bestemmelser for parkdekning (små og store).

Videre bør temakart 3 også illustrere mangelområder for park, uavhengig av trafikkmengde og fartsgrenser og temakartet bør visualisere områder med 200 meter til leke- og rekreasjonsareal, og 500 meter til nærturterreng, hver for seg, slik at det er lettere å forstå hva slags type mangelområder Oslo har.

2.3 GRØNNSTRUKTUR, VASSDRAG OG SJØ

OOF støtter målene for grønnstruktur, vassdrag og sjø på side 39. Vi er godt fornøyde med følgende prioritering:

«En sammenhengende blågrønn struktur, hvor åpne vassdrag og tilrettelagte turdrag binder byen sammen gjennom grønne områder av ulike størrelser, skal prioriteres. Planforslaget sikrer grønne områder og vassdrag – både av generell art og av mer spesiell karakter – blant annet for rekreasjon, biologisk mangfold og klimatilpasning. Det inkluderer også landbruksområder, Marka og fjorden.»

OOF foreslår her at begrepet «rekreasjon» erstattes av de mer tydelige begrepene «friluftsliv, fysisk aktivitet og trivsel». Dette for å vektlegge grønnstrukturens betydning for folkehelsen.

2.3.1 OOF støtter endring til grønnstruktur på Hauketo og i Bånkallia-

OOF støtter forslaget om å endre formålet fra byggeområde til grønnstruktur to steder i byen, på Hauketo og i Bånkallia ved Romsås/Vestli. Dette vil sikre grøntområder langs Ljansvassdraget og bidra til å forlenge turveien langs Ljanselva ved Hauketo, og det vil sikre et skogområde for befolkningen på Romsås og Vestli/Stovner. Her trengs det bedre adkomst til Marka fra både Romsås og Vestli, og vi støtter at det i kommuneplanens kart er lagt inn et forslag om en framtidig hovedturvei her.

2.3.2 OOF støtter at ødelagt natur ved utbygging skal kompenseres/avbøtes

OOF støtter bestemmelse 14.1 b. som sier følgende: *«Ved utarbeidelse av planforslag og søknad om tiltak skal landskapsformer og verdifull vegetasjon i størst mulig grad bevares. Dersom nedbygging av natur ikke kan unngås, skal arealnøytralitet søkes oppnådd gjennom avbøting, restaurering eller kompensering.»*

2.3.3 OOF støtter bestemmelsen for å ta vare på trær og naturverdier

OOF støtter strenge bestemmelser for trær og naturverdier. Bestemmelsene er tydelige på at det ikke tillates tiltak i områdene med de viktigste naturverdiene (A) og at det i områdene med mindre viktige naturverdier (B og C) skal være vanskelig å få tillatelse til tiltak.

2.3.4 OOF støtter strengere byggegrense langs vassdrag

OOF støtter forslaget om at kravene til byggegrense langs vassdragene, på 20 meter langs hovedvassdragene og 12 meter langs sidevassdragene, nå går fra å være en retningslinje til å bli en bestemmelse.

OOF mener at det er viktig å prioritere både naturen og friluftslivsmulighetene langs vassdragene. Her må en søke å finne de mest optimale kompromissløsninger. OOF ber derfor om at bestemmelsene gjennomgås på nytt, slik at vi når en slik målsetting.

2.3.5 Turveier i kommuneplanen

For OOF er turveisystemet i hele kommunen, inkludert Marka, et svært viktig tema. I *Behovsplanen for idrett og friluftsliv 2021-2030* er turveiene fremhevet som et av tre innsatsområder på friluftsliv i planperioden.

OOF mener at kommunen bør vurdere om de foreslåtte bestemmelsene for turvei (14.3) bør skjerpes slik at noen av retningslinjene blir «skal-bestemmelser» i stedet. OOF er opptatt av at turdragene bør ha en god bredde og grønne kvaliteter.

Når det gjelder universell utforming så støtter vi planen (s. 66) der det står at «offentlige gang- og turveinettet som hovedregel skal utformes i samsvar med krav til universell utforming. Unntak fra denne hovedregelen kan f.eks. være relevant der universell utforming ville medføre utilbørlige inngrep i natur- eller kulturverdier.»

OOF etterlyser en helhetlig turveiplanlegging som ser på sammenhengen mellom hovedturveinettet i Marka og i byggesonen, sammenhengen i selve turveinettet i Marka og ikke minst enkel adkomst til Marka for boligområdene.

OOF mener at kommunen må synliggjøre behovene for et sammenhengende turveinett i Marka og behovene for en bedre adkomst til Marka for innbyggerne i alle Oslos bydeler.

Behovene som synliggjøres i behovsplanen er kun for en 10-års periode, så det er fortsatt nødvendig at kommunen gjør analyser med utgangspunkt i et folkehelseperspektiv, og planlegger tiltak som kan bidra til å styrke folkehelsen.

OOF mener altså at det bør være en helhetlig turveiplanlegging i kommunen der Marka er inkludert slik at en kan se turveinettet i Marka og byggesonen i sammenheng. OOF etterlyser også helhetlige behovsanalyser som synliggjør både behov og kommunens planer for turveinettet på lang sikt.

3.0 MARKA

Oslo og Omland Friluftsråds mål for Marka er å fremme og tilrettelegge for friluftsliv, naturopplevelse og idrett som naturlig hører hjemme i Marka, sikre Markas grenser og bevare et rikt og variert landskap og natur- og kulturmiljø med kulturminner.

Marka skal være et friluftslivsområde for hele befolkningen, inkludert grupper som ikke er oppvokst med friluftsliv eller som har fysiske utfordringer. Det er derfor nødvendig med god adkomst til Marka, som turveier o.l., fra alle boligområder i byen. Det må være attraktive friluftslivsområder og godt tilrettelagt innfallsporter til Marka.

Samtidig er det svært viktig å ta vare på naturen i Marka. Det gjøres blant annet gjennom vern, et mer miljøvennlig skogbruk og ved at alle tilretteleggingstiltak for friluftslivet utføres på en skånsom måte og ikke er mere omfattende enn nødvendig.

OOF mener at tilretteleggingen for friluftsliv kan være mest omfattende i Markas randsone, og at den bør avta jo lengre inn i Marka en kommer. Samtidig er det også viktig å bevare områder med urørt natur nær bebyggelsen.

OOF mener at kommuneplanens arealdel generelt har gode mål og tiltak for å styrke naturmangfoldet, men ikke er god nok når det gjelder å styrke friluftsliv og fysisk aktivitet. Slik er det dessverre også i Marka. Vi vil her påpeke forhold som kan illustrere dette.

3.1 DET LANGSIKTIG TILRETTELEGGINGSBEHOV I MARKA ER MANGELFULLT BESKREVET OG PLANLAGT

Følgende framgår av vedtatt planprogram av desember 2021: *«I arbeidet med ny arealdel skal det derfor vurderes hva slags type tilrettelegging det kan legges opp til innenfor markalovens rammer. I tillegg skal det vurderes geografisk omfang og føringer for slik tilrettelegging.»*

OOF er ikke fornøyd med hvordan dette punktet er fulgt opp i arealdelen. Det er kun et kort avsnitt på 12 linjer (side 47) om dette, der det blant annet står følgende: *«Planprogrammet for revisjonen av kommuneplanen viser til at en skånsom tilrettelegging i randsonen fortsatt kan være viktig, og planarbeidet har derfor vurdert behov for andre typer tilrettelegging innenfor Markalovens rammer. Vurderingen viser at det i hovedsak er turveier og skiløyper og annen enkel tilrettelegging for allment friluftsliv som trengs i Marka, og planforslaget åpner for slike tiltak. Utover dette er det ikke registrert behov for, eller tatt inn, nye tiltak for friluftsliv og idrett.»*

OOF mener at den vurderingen (sitatet ovenfor) som kommunen her har gjort er svært knapp og mangelfull og ikke svarer på det vedtatte planprogrammets føringer om å vurdere behovet for forskjellige tilretteleggingstiltak i Marka.

Spesielt bekymringsfull mener OOF at den foreslåtte *Hensynssone naturmiljø* som primært skal bidra til et mer miljøvennlig skogbruk, men som også har et punkt om at turveier og skiløyper bør unngås, er så omfattende at den i praksis vil kunne gjøre det umulig å anlegge nye turveier og skiløyper i Marka, særlig i nærområdene til bebyggelsen (se mer utdypende i kap 3.5).

Videre viser vi til at kommunens egen satsing på innfallsporter ikke er omtalt, til tross for at mulighetsstudien for utvikling av innfallsport på Sognsvann illustrerer at det kan være andre tiltak enn turveier og skiløyper som kan være aktuelt. Eksempler på aktuelle tiltak for innfallsporter til Marka kan være universelt utformede bade- og fiskebrygger, bygninger for utstyrsutlån, markastuer, tilrettelagt sykkelområder for stisykling for barn osv. Det slås også fast i behovsplanen at det er behov for å utrede behovet for markastue i Østmarka nord, samt utrede behovet for tilrettelegging for stisykling i Marka.

Vi støtter kommuneplanens utsagn om at det trengs *«turveier og skiløyper og annen enkel tilrettelegging for allment friluftsliv»*, men vi mener at kommunen må lage en grundig og gjennomarbeidet utredning der utgangspunktet er befolkningens behov i de forskjellige bydeler.

Vi viser til at kommuneplan-forslaget fra 2015 inneholdt flere forslag til turveier i Marka. Disse ble ikke stadfestet av KLD som uttalte: *«Klima- og miljødepartementet stadfester ikke det areal som er vist som nye eller utvidede helårstraseer og skiløyper. Utbedring av løype- og turveinettet og etablering av nye større løype- og turtraseer kan kreve omfattende inngrep. De enkelte tiltak må vurderes konkret før det eventuelt kan åpnes for dette, der omfang av inngrep i terrenget og konsekvenser for markalovens formål må beskrives mer detaljert. Dette innebærer at traseene vil kunne bli stadfestet i en fremtidig prosess, eventuelt med justeringer.»*

KLD krevde en grundigere behandling og ville derfor ikke stadfeste denne delen av planen. KLD gikk ikke imot disse turveiene. OOF mener at turveiforslagene fra 2015-planen uansett viser et behov, og de bør tas med i det videre arbeidet med å utvikle Markas friluftslivstilbud.

Når det gjelder aktivitetssonene fra forrige kommuneplan, så støtter OOF at disse fjernes. De var alt for store og omfattende. Vi foreslo, i 2015, mindre avgrensede aktivitetsområder, eller innfallsporter, blant annet for å sikre mer uberørte skogsområder i nærområdene til bebyggelsen.

OOF ber derfor om at kommunen så snart som mulig gjør grundigere og mer langsiktige behovsanalyser for tilrettelegging i Marka, samt utarbeider et saksgrunnlag som kan inkluderes i kommuneplanens arealdel. Mål og planlagte tilretteleggingstiltak i Marka bør være del av kommuneplanens arealdel.

3.2 BESTEMMELSENE FOR LNFR-OMRÅDENE MÅ BLI MER FRILUFTSLIVSVENNLIGE

Det meste av Marka er LNFR-område i kommuneplanen. Bestemmelsene her burde derfor, etter OOFs mening, reflektere markalovens formål som er å fremme å tilrettelegge for friluftsliv, naturopplevelse og idrett.

Forslaget til bestemmelser er etter vår mening for strenge i forhold til tiltak for både friluftsliv og idrett. Dette forslaget vil kunne redusere mulighetene til å opprettholde Marka som et attraktivt friluftslivsområde for hele befolkningen i alle bydeler.

I bestemmelsenens paragraf 34.1 *LNFR-områder*, som dekker det aller meste av Marka, så står det følgende i de to første punktene:

- a. *Det tillates ikke tiltak (jf. pbl § 1-6), utover det som er nødvendig for landbruk og som gjelder anlegg etter energiloven § 3-1.*
- b. *Unntak fra pkt. a kan vurderes for:*
 - i. *Enkel tilrettelegging for allment friluftsliv, som mindre tiltak for tilrettelegging for stier og løyper, toalettanlegg o.l.*
 - ii. *Andre mindre tiltak som ledd i oppgradering eller rehabilitering av eksisterende idrettsanlegg som ikke er regulert.*

Vi må her påpeke at «turveier» må være glemt i forslaget til bestemmelser i paragraf 34.1.b.i. I sitatet fra planbeskrivelsen (s. 47) er jo turvei betegnet som et enkelt tilretteleggingstiltak som det er behov for i Marka: «*Vurderingen viser at det i hovedsak er turveier og skiløyper og annen enkel tilrettelegging for allment friluftsliv som trengs i Marka, og planforslaget åpner for slike tiltak.*»

OOF foreslår mer friluftslivsvennlige bestemmelser som er mer i tråd med markaloven, og som sikrer at Marka forblir et attraktivt friluftslivsområde for hele befolkningen. Vi foreslår derfor nye formuleringer for punkt b, i og ii:

- b. Unntak fra pkt. a kan gis for:
 - i. skånsom tilrettelegging for friluftsliv.
 - ii. skånsom tilrettelegging for idrett som naturlig hører hjemme i Marka.

OOF mener derfor at bestemmelsene for LNFR-området (§ 34.1) må bli mer friluftslivsvennlige og i tråd med markaloven, slik at skånsom tilrettelegging for friluftsliv og idrett, som naturlig hører hjemme i Marka, er tillatt.

3.3 ANLEGGELSE AV LANDBRUKSVEIER

LNFR-bestemmelsene inneholder et siste punkt om at det ved anleggelse av landbruksveier (skogsbilveier) skal stilles krav om reguleringsplan etter plan og bygningsloven. I en nylig avsagt dom i høyesterett slås det fast at slike saker fortsatt skal behandles etter landbruksveiforskriften.

Med utgangspunkt i dommen fra Høyesterett vil OOF fortsatt jobbe for at skogsbilvei-saker i Marka blir opplyst på en god måte og med solid medvirkning fra alle berørte parter. *Viser for øvrig til brev fra KLD til Statsforvalteren i Oslo og Viken av 19.12.2023 "Tolkning av plan- og bygningsloven §§ 12-1 og 11-9 nr. 1 – regulerings- plikt for landbruksveier".*

3.4 OOF MENER AT SKILØYPER OVER MYRER ER VIKTIG FOR NATUROPPLEVELSEN

OOF er generelt positiv til tiltak som reduserer utslipp av karbon. I bestemmelsene 14.5 b om karbonlagre, så er det begrensinger når det gjelder skiløyper over myrer. Her står det at: *«Inngrep i myr, som vist på temakart T4 Naturmiljø og vassdrag, skal unngås. For landbruksveier, turveier og skiløyper skal løsninger som ikke gir inngrep i myr alltid vurderes».* Vi kan ikke se at en skiløype som er lagt over ei myr, uten særlig ekstra tilrettelegging vil ha stor effekt på karbonbalansen.

OOF mener at skiløyper over myrer har stor betydning for naturopplevelsen, og at forslaget til bestemmelser i kommuneplanen er for strenge på dette punktet. OOF mener at det ikke er noen motsetning mellom ivaretagelse av myr og skiløyper, som ikke krever vesentlige inngrep og minimalt av tilrettelegging.

3.5 HENSYNSSONE NATURMILJØ I MARKA

I det nye forslaget til kommuneplanens arealdel er det lagt inn en *hensynssone naturmiljø* i Marka. OOF anslår at *hensynssone naturmiljø* i Marka vil kunne utgjøre en stor andel av Markas areal, om lag 35-40%. Betydelige areal i den foreslåtte hensynssonen, ligger i randsonen mot bebyggelsen der behovene og bruken er størst. Det kan se ut til at hensynssonen her vil utgjøre 30-50% av randsonen.

Markalovens formål er å fremme og tilrettelegge for friluftsliv, naturopplevelse og idrett. Forslag om innføring av *hensynssone naturmiljø* bør sees i lys av at det de siste åra er vernet betydelige arealer i Marka, inkludert Østmarka nasjonalpark der vernet medfører restriksjoner på tilrettelegging for friluftsliv. I tillegg har planforslaget bestemmelser for viktige naturtyper (A, B og C) som også ivaretar hensynet til at det ikke skal gjøres inngrep. Videre bør det påpekes at det i bystyrets vedtak om *Mål og retningslinjer for Oslo kommunes skoger, 2018-2027* var enighet om at kommunen skal *«... sørge for god og balansert tilrettelegging for varierte idretts- og friluftslivsaktiviteter»* i Marka.

Formålet med *Hensynssone naturmiljø* i Marka er å sikre økologiske korridorer for spredning av biologisk mangfold. I Biofokus-rapporten som forslaget baserer seg på, vises det til at skogbruk og flatehogst er trusselen for slike økologiske korridorer. I forslaget til retningslinjer står det at det ved søknad om hogst i hensynssonen, skal sikres et godt beslutningsgrunnlag om naturverdiene, og at hensynet til naturmiljø skal tillegges særlig stor vekt.

OOF er positiv til et mer miljøvennlig skogbruk med økt bruk av lukkede hogster. OOF mener det er svært viktig å ta vare på naturen i Marka. Det gjøres blant annet gjennom vern, et mer miljøvennlig skogbruk, og ved at alle tilretteleggingstiltak for friluftslivet utføres på en skånsom måte. Tilretteleggingen skal ikke være mer omfattende enn nødvendig.

I det nye planforslaget for *hensynssone naturmiljø* i Marka, foreslår kommunen en ny restriksjon på tilrettelegging for friluftslivet: «Nye landbruksveier og større nye turveier og løyper bør unngås ...»

OOF mener at dersom det skal innføres nye restriksjoner på tilrettelegging for friluftsliv i Marka, så bør innføringen bygge på en faglig begrunnelse som tilsier at restriksjonene er nødvendige for å unngå vesentlig negativ innvirkning på spredning av naturmangfold. Fagrappporten gir ingen tydelige og generelle anbefalinger om å unngå større nye turveier og løyper.

OOF mener således at det mangler et godt nok faglig grunnlag for å innføre restriksjoner på tilrettelegging for turvei og løyper i den foreslåtte hensynssonen for naturmiljø. Vi viser til den vedlagte rapporten, samtale med rapportskriveren hos Biofokus, samt korrespondanse med andre forskere. Etter vår forståelse kan ikke rapportens konklusjoner tas til inntekt for en så inngripende retningslinje for friluftslivet, slik kommunen foreslår.

Den foreslåtte *hensynssonen naturmiljø* omfatter mange svært viktige friluftslivsområder, både innfallsporter og områder nær bebyggelse, slik som Liastuaområdet ved Stovner, Lutvann-Grønlihytta, Ulsrudvann-området, sentrale områder ved Nøklevann, hele Skullerud skiarena, områder ved Grønmo, østsiden av Sognsvann, deler av konkurranseløypene i Holmenkollen, østsiden av Bogstadvannet, nedre del av Wyllerløypa, Langset-løkkka på Kjelsås, Linderudkollen skiarena, det meste av Grefsenkollen/Trollvann alpinanlegg og hele området rundt Badedammen og Steinbruvann. Flere av disse områdene er kartlagt og verdsatt som friluftslivsområder med A-verdi (svært viktige friluftslivsområder).

Konsekvensen av de nye restriksjonene vil kunne bli store for innbyggere som trenger god tilrettelegging for gange, sykling, ski-aktivitet, bruk av rullestol m.m.

OOF mener det er avgjørende at kommunen gjør helhetlige vurderinger i saker som kan ha negativ virkning på mulighetene til å forbedre folkehelsen. Hensyn til natur må vektes opp mot hensyn til behovet for tilrettelegging for fysisk aktivitet, og særlig i svært viktige friluftslivsområder og i naturområder nær bebyggelse.

Dersom det skal innføres nye restriksjoner på tilrettelegging for friluftsliv på et så stort areal som foreslått, må kommunen fremvise et bedre faglig grunnlag for beslutningen, i tillegg til å konsekvensutrede innføringen av restriksjonene.

OOF mener at forslaget om hensynssone naturmiljø må konsekvensutredes for å sikre godt faglig grunnlag, og for å sikre at hensyn til natur blir vektet opp mot hensynet til behovet for tilrettelegging for fysisk aktivitet. Inntil et eventuelt nytt og helhetlig faggrunnlag er fremvist ber vi derfor om at punkt i retningslinjene § 38.3: «større nye turveier og løyper bør unngås», slettes.

3.6 DRIKKEVANNSRESTRIKSJONER

Nedbørsfeltet for Oslos drikkevann dekker mye av Marka. Dette området er markert som en egen sikringssone i kommuneplanen og i bestemmelsens paragraf 36. I *Nedslagsfelt for drikkevann*, står det følgende i punkt a): *«I nedbørsfeltet til drikkevannskilder innenfor Oslo kommune, vist som hensynssone H110, skal det ikke utøves aktiviteter eller gjøres tiltak som kan medføre fare for forurensning av drikkevannet.»*

Dette er tilnærmet dagens regler for drikkevannsområdet nedbørsfelt.

I den nye planen har det kommet til et nytt område, et *Bestemmelsesområde*, som dekker områdene nærmest drikkevannskildene. Her er det i bestemmelsene tydelig presisert at det ikke er tillatt med f.eks. telting, bading, rasting, fiskeing o.l.

OOF har hatt en dialog med PBE om reglene for friluftsliv har blitt strengere i drikkevannsområdene. PBE har påpekt at endringene i bestemmelsene ikke vil føre til noen vesentlige endringer i praksisen.

OOF mener det er viktig at det gjøres grundige vurderinger når en innfører restriksjoner på friluftslivsaktivitet. Hvilke beskyttelsestiltak som skal innføres baserer seg på en farekartlegging som vi ikke har sett.

Vannverkseieren skal ifølge drikkevannsforskriftens § 6 *«identifisere farene som må forebygges, fjernes eller reduseres til et akseptabelt nivå for å sikre levering av tilstrekkelige mengder helsemessig trygt drikkevann som er klart og uten fremtredende lukt, smak og farge»*. Kommunen oppfordres til å vurdere avbøtende tiltak som gjør at en ikke trenger så strenge restriksjoner på for eksempel telting, fiskeing og bading.

OOF viser til at KLD tidligere har opplyst at arealplan har forrang over drikkevannsforskriftens § 4, slik at det i praksis vil være opp til lokalpolitikere å trekke grensen mellom grad av kildebeskyttelse og grad av vannbehandling. Altså vil det kunne tillates mer friluftslivsaktivitet dersom graden av vannbehandling øker, og/eller andre egnede beskyttelsestiltak blir gjennomført.

For å unngå mulig konflikt mellom friluftsliv og drikkevannsforsyningen, mener OOF at kommunen bør vurdere aktuelle tiltak som kan bidra til å redusere faren for forurensning, (f.eks. grad av vannbehandling og bygging av toalett).

Med vennlig hilsen

Reidun Bolsø
Generalsekretær

Johan Hval
Fagsjef